

SANSKRİT EDEBİYATINDA GANGĀ'NIN GÖKYÜZÜNDEN YERYÜZÜNE DÖKÜLÜŞ EFSANELERİ

Korhan KAYA*

Öz

Bu makale, Gangā Nehri'nin mitolojik öyküsünü anlatmaktadır. Mitolojiye göre nehir Himālaya Dağları'ndan değil, gökten gelmektedir. Eski zaman krallarından Sagara'nın küle dönen altmış bin oğlunu saflaştırıcı sularıyla yıkamak ve onların cenneti hak etmelerini sağlamak için Gangā'nın yeryüzüne getirilmesi kaçınılmazdır. Konuya bir at kurbanı töreni, bu törende kullanılacak olan atın kaçırılması, atın aranması sırasında altmış bin oğlun yeryüzüne zarar vermeleri, Bhagīratha'nın çile doldurması, Gangā'yı arkasına katıp ona yol göstererek onu gökten yere indirmesi gibi pek çok konu eklenerek efsane zenginleştirilmiştir. Indra, Vishnu ve Śiva gibi tanrılar işin içine katılırlar. Rāmāyana'daki anlatım en kapsamlı olanıdır. Bu, Mahābhārata ve Purāna anlatımlarıyla kısaca mukayese edilmiştir. Gangā, dağların tanrısı Śiva'nın başından, düzlüklerin tanrısı Vishnu'nun ayağından doğmaktadır. Efsane eski Hint toplumunun toplumsal bilinç altını göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler

Gangā

Sagara

Bhagīratha

Himālaya

Asamanca

Ayodhyā

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi:

29.05.2025

Kabul Tarihi: 30.06.2025

E-Yayın Tarihi:

30.06.2025

THE MYTHS OF GANGĀ'S DESCENT FROM THE HEAVENS TO THE EARTH IN SANSKRIT LITERATURE

Abstract

This article tells the mythological story of the Gangā River. According to mythology, the river originates its source from the sky, not directly from the Himālayas. To wash the sixty thousand sons of the ancient king Sagara, who were reduced to ashes, with her purifying waters and make them worthy of heaven, Gangā must bring to the earth. The legend was enriched by adding many topics such as a horse sacrifice, the kidnapping of the sacrificial horse, sixty thousand sons harming the earth while searching for the horse, Bhagīratha's suffering, his showing her the way to Gangā and bringing her down to the earth. Gods such as Indra, Vishnu, and Śiva are included in the subject matter. The narration in the Rāmāyana is the most comprehensive one. This is briefly compared with the narrations of the Mahābhārata and Purānas. Gangā is born from the feet of Vishnu, the god of the plains, while Shiva, the god of the mountains, disperses her from his head.

Keywords

Gangā

Sagara

Bhagīratha

Himālaya

Asamanca

Ayodhyā

Article Info

Received: 29.05.2025

Accepted: 30.06.2025

E-Published: 30.06.2025

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları, Hindoloji Anabilim Dalı. kokaya@yahoo.com. ORCID: 0000-0002-3755-1899. DOI: 10.61134/audodilder.1708932.

The legend is very important in terms of revealing the social subconsciousness of ancient Indian society.

Giriş

Dilimize yabancı dillerden Ganj olarak geçmiş olan Hindistan'ın en önde gelen nehri Gangā, tüm dünya tarafından bilinir. Hindistan'ın Uttarakhand eyaletinden, Uttarkāṣī bölgesinden, Himālaya Dağları'nın batı kısmından doğan bu nehir, yaklaşık 2.500 km. den fazla uzunlukta bir akıştan sonra Bengal Körfezi'nden Hint Okyanusu'na boşalır. Delhi, Pātaliputra, Kannauj, Kara, Munger, Vārānasī, Patna, Hajipur, Kanpur, Bhagalpur, Murshidābād, Baharampur, Kampilya ve Kolkata gibi birçok yerleşim yeri onun kıyılarında inşa edilmiştir. İlk olarak Himālayalarda, Gangotrī buzulundan, ineğin ağzına benzetildiği için Gomukha [inek ağzı] denilen bir mağaradan çıkar. Gangotrī buzulundan çıkan kısmına Bhāgīrathī denilir. Bu daha sonra Satopanth buzulundan çıkan Alaknanda nehriyle Devprayāg kasabasında birleşerek Gangā'nın ana akışını oluşturur. Yamunā Nehri, 1375 km. lik bir akıştan sonra, Prayāga'da (Allahābād) Gangā'ya karışır ve kaybolur. Gangā da Bengal Bölgesinde Padma adıyla akarak denize karışır. Padma iken ona dünyanın en uzun nehirlerinden biri olan Brahmaputra karışır.

Gangā Nehri'ni coğrafya açısından uzun uzun anlatmak mümkünse de şimdi burada bize düşen, kadim Hint insanının muhteşem hayal gücüyle onun, gökyüzünden yeryüzüne nasıl döküldüğünün efsane olarak anlatımının nasıl yapıldığını göstermektir. Bunun için temel aldığımız, *Rāmāyana Destanı*'ndaki anlatımdır. Çünkü efsanenin konusunun merkezi ile *Rāmāyana'nın* konusunun merkezi aynı yer, yani Ayodhyā'dır.

Gangā'nın Dökülüğü Efsanesinin Rāmāyana Destanındaki Anlatımı

Destana göre Gangā ve Umā, Himālaya'nın kızlarıdır (I, 35). Rāmāyana Destanı'nın I, 36-44 arasındaki anlatımına göre efsaneyi ermiş Vişvāmitra, Rāma ve Lakshmana'nın bilmek istemeleri üzerine anlatmaktadır. Gangā büyük kız kardeş, dağların kızı Umā ise küçük kız kardeşir. Gangā'nın gökyüzünde, yeryüzünde ve yer altında olmak üzere üç türlü akışı vardır. Aşağıda biraz geriden alınarak¹ anlatılan efsanenin tam metin anlatımı sunulmuştur:

Ermış konuşmasını bitirince anlattığı hikâyeden memnun kalan iki kahraman, Rāma ve Lakshmana, onu sevinçle selamladılar ve dediler ki: “Ey Brāhman, bize bu mükemmel hikâyeyi anlattınız. Şimdi de dağların kralının büyük kızını anlatın. Siz insanlara ve tanrılara ait her şeyi bilersiniz. Gangā'nın üç dünyayı da temizlemesinin nedeni neydi? Üç türlü akışıyla o nasıl tüm nehirlerin önde geleni oldu? Ey Dharma'yı bilen, onun üç dünyada ne gibi etkileri oldu?” Şrī Rāma [Kākutstha] böyle konuşunca tek zenginliği çilecilik olan Vişvāmitra, ermişlerin arasında hikâyeyi genişleterek anlattı:

“Ey Rāma, bir zamanlar, mavi boyunlu büyük çileci tanrı [Şiva] eşini bularak evlenmek istedi. O evlilikle meşgul olarak tanrısal yüz yıl geçirdi. Fakat onun bir oğlu olmadı, ey düşmanları tepeleyen Rāma. Büyük baba [Brahmā] dahil bütün tanrılar endişe ettiler. Bu birliktelikten olan varlığı kim taşıyabilirdi ki? Bütün tanrılar ona yaklaşıp dediler ki: ‘Ey tanrılar tanrısı büyük tanrı, size göksel yaratıkların alçakgönüllü selamlarına lütufta bulunmak yakışır. Ey tanrılarının önde geleni, sizin gücünüzü dünyalar taşıyamazlar. O nedenle Brahmā'ya bağlı yaptığınız çileyi eşiniz tanrıçayla birlikte yapın. Üç dünyanın iyiliği için yaşam enerjinizi kendinizde tutun, yok olmamaları için dünyaları koruyun.’ Tanrıları işiten tüm dünyaların büyük tanrısı

¹Burada Umā ve Şiva'nın birleşmelerinin engellenmesi, Şiva'nın dışarı fıskırtacağı enerjiyi üç dünyanın da taşıyamayacağı belirtilir. Himālaya'nın iki kızından biri olan Umā'nın pasifleştirildiğinin, aktif halin Gangā'ya kaydırıldığına görülmesi açısından konuyu geriden almak önemlidir. Devamında Agni'nin Gangā'yı dölediğini görürüz ki bu *Mahābhārata* anlatımında yoktur.

söylediklerini kabul etti ve şöyle söyledi: 'Umā'yla birlikte yaşam enerjimizi içimizde tutarız. Yeryüzü ve diğer dünyalar huzur içinde olsunlar. Fakat sorarım, ey tanrıların mücevherleri, benim dışarı fışkıran gücümü kim taşıyacak?' Kendilerine böyle sorulan tanrılar cevap verdiler: 'Fışkırtılan gücünüzü yeryüzü taşıyacak.' Kendisine böyle söylenen tanrıların efendisi Şiva, dağları ve ormanları kaplayan tohumunu fışkırttı. Bunun üzerine tanrılar ateş tanrısı Agni'ye seslendiler: 'Rüzgâr tanrısı Vāyu'yla birlikte Rudra'nın [Şiva] güçlü tohumunu emer misiniz?' Ateşle yoğunlaşan tohum beyaz bir dağla birleşti, ateş veya güneş gibi göz kamaştıran beyaz sazlıklara dönüştü, oradan da ateş-doğumlu denilen Kārtikeya doğdu. Memnun kalan tanrılar ve ermişler Umā'ya ve Şiva'ya tapındılar. Ey Rāma, bunun üzerine dağların kızı [Umā] öfkeden kızaran gözleriyle lanet okudu: 'Eşimle bir oğul edinmek için birleşiyordum ki sizler buna engel oldunuz, sizin de eşlerinizden evlatlarınız olmasın.' Tanrılara böyle lanet okurken bir lanet de Toprak Ana'ya okudu: 'Ey Prithivī, yüzeyinin çok biçimi var, kocan da çok olsun. Ey benim evlat sahibi olmamı istemeyen zalim, sen de evlat zevkinden mahrum olasın.' Tüm tanrıların lanetlendiğini gören Şiva, karısıyla birlikte batı yönüne gitti. Oraya vardığında kutlu dağın [Himālaya] Himavatprabhava denilen kuzey kanadında eşiyle birlikte çileciliğe devam etti. Ey Rāma, böylece sana tanrıça Umā'nın ayrıntılı hikâyesini anlattım. Şimdi de Lakshmana'yla birlikte Gangā'nın kökenini [Bhagīrathī] dinleyin."

"Tanrı [Şiva] çile doldururken, başlarında İndra ve Agni olduğu halde tanrılar, ordularını koruyacak bir komutan arayışıyla Brahmā'nın yanına geldiler. İndra ve Agni'yle birlikte tanrılar Brahmā'nın önünde saygıyla eğildiler ve ona şöyle hitap ettiler: 'Bir süreden beri ordularımıza komutan bahşeden yüce tanrı [Şiva] tanrıça Umā'yla birlikte çile dolduruyor. Ey çareleri bilen, siz bizim en yüksek başvuru mercimizsiniz, bu durumda dünyaların iyiliği için ne yapmak gerekir?' Tanrıların sorununu duyan Brahmā, tatlı dille onları yatıştırmaya çalışarak şöyle söyledi: 'Dağların kızı [Umā] karılarınızdan çocuk sahibi olamayacağını söyledi. Onun

lanetleri asla şaşmaz. Göksel Gangā burada, Hutāšana² ondan düşmanlara boyun eğdirecek bir çocuk peydahlayacak. O komutan olarak ortaya çıkabilir. Dağların kızlarından büyük olanı [Gangā] aslında Umā tarafından doğurulan o çocuğu kendi oğlu gibi kabul edecek. Umā da ona kuşkusuz gözü gibi bakacak.’ Ey Raghu soyunun evladı, Brahmā’nın sözlerinden memnun olan tanrılar saygıyla önünde eğildiler. Ey Rāma, cevheri bol, muhteşem Kailāsa Dağı’na varan tanrılar, Agni’den bir çocuk yaptırtmasını istediler. Ona dediler ki: ‘Ey ziyadesiyle güçlü tanrı, tanrıların isteğini yerine getir, gücünü dağların kızı Gangā’ya aktararak tohum ek.’ Tanrıların isteğini yerine getirmek amacıyla Pāvaka [Agni] göksel Gangā’ya yaklaşarak dedi ki: ‘Ey tanrıça, şu cenini taşı, bu tanrıların isteğidir.’ Bu sözü işiten tanrıça göksel bir biçim aldı. Onun büyüklüğünü izleyen Agni, her taraftan eridi, içine aktı. Ey Raghu soyunun evladı, Agni gücünü onun içine aktardı, onun damarları [akıntıları] iyice doldu. Gangā dedi ki: ‘Ey tanrı, senin bu parlak gücünü daha fazla taşıyamıyorum.’ Agni cevap verdi: ‘Bu tohum senin tarafından Himālaya eteklerine taşınmalıdır.’ Ateş tanrısının sözlerini işiten görkemli Gangā tohumu damarlarından dışarı attı. O Gangā’nın gövdesinden ayrıldı, saf altın gibi parladı. Yeryüzüne düşen artığı, eşi benzeri olmayan bir ihtişamla altına ve gümüşe dönüştü. Isısının şiddetinden uzak alanlar bile bakıra ve demire dönüştü. Artıkları kalay ve kurşun oldu. Bu yolla tohumun yeryüzüne ulaştığı her yerde çeşitli metaller meydana geldi. Dağa bitişik ormanlar altına dönüştü. Ey Raghu soyunun evladı, ey insanlar kaplanı, o günden sonra altın Cātarūpa³ olarak bilindi. Derken, çocuk doğduktan sonra İndra ve Marutlar onu emzirmesi için Krittikā yıldızlarına emir verdiler. ‘Kuşkusuz bu hepimizin çocuğu olacak’ diye düşünen Krittikālar onu sırayla emzirdiler. Tanrılar ‘kuşkusuz bu çocuk üç dünyada da bilinecek’ diyerek ona Kārtikeya adını verdiler. Tanrıların dediklerini işiten Krittikālar rahimden çıkan, hayırlı alametleri olan, ateş gibi parlayan çocuğu yıkadılar. Ey Kākutstha, rahimden çıkan Kārtikeya’ya tanrılar Skanda⁴ adını verdiler. Altı yüzlü

² Agni’nin “sunakları yiyen” anlamındaki adlarından biri.

³ “Parlak, çok güzel” anlamlarına gelen bir sözcük.

⁴ Skanda, skand “düşmek, kaymak, sıçramak” eyleminden türemedir. Gangā’nın rahminden kayıp çıktığı için bu ad verilmiş.

Kritikāların memeleri sütle doldu, bebek her birinden emerek büyüdü. Hassas bir bedeni olmasına rağmen emdiği sütün verdiği güçle bir günde Daitya ordularını perişan etti. Tanrılar, başlarında Agni’yle birlikte, onu suyla kutsadılar ve orduların başına getirdiler. Ey Rāma, işte bu şekilde size Gangā’nın ayrıntılı hikâyesini, [Şiva’nın oğlu] Kumāra’nın, yani Kārtikeya’nın doğuşunu anlattım. Bu dünyada Kārtikeya’ya bağlı olanlar uzun ömürlü olurlar, oğulları ve torunlarıyla birlikte Skanda’nın kutlu ülkesinde barınırlar.”

Kauşika [Vişvāmitra] tatlı bir konuşmayla Rāma’ya bu hikâyeyi anlattıktan sonra ona takip eden şu hikâyeleri de anlattı. “Eski zamanlarda Sagara adında bir kral vardı. Ayodhyā’yı yönetti, dindarlığa kapıldığından çocuksuz kaldı ve çocuk özlemi duydu. Ey Rāma, Vidarbha kralının kızı Keşinī, Sagara’nın karısı oldu. O oldukça dindar ve dürüst birisiydi. Sagara’nın ikinci karısı ise Sumati idi. O, ermiş Arishtanemi’nin [Kaşyapa] kızı, Suparna’nın [Garuda] kız kardeşi idi. İki karısıyla birlikte kral Himālaya Dağları’na geldi, Bhriguprasravana tepesinde çile doldurmaya başladı. Yüz yıl geçtikten sonra, çilelerin karşılığı olarak, doğruluk timsali ermiş Bhrigu, Sagara’ya bir lütufta bulundu. Dedi ki: ‘Ey günahsız kişi, senin muhteşem çocukların olacak, ey insanların önde geleni, senin bu dünyada benzersiz bir şanın olacak. Karılarından biri senin soyunu sürdürecektir bir oğul verecek, diğeri ise altmış bin oğul doğuracak.’”

“İnsanların en iyisi böyle söyleyince, kralların kızları çok memnun oldular, ellerini kavuşturarak saygıyla şöyle hitap ettiler: ‘Ey Brāhman, söyledikleriniz gerçek olsun, lakin bilmek isteriz, ikimizden hangimiz tek çocuk hangimiz çok çocuk doğuracak?’ Bunu işiten ziyadesiyle dindar Bhrigu şu yanıtı verdi: ‘Kim tek çocukla soyu sürdüren olmak, kim güçlü ve ün sahibi çok çocuğun sahibi olmak isterse o onu doğursun.’ Ey Raghu soyunun evladı, ermişin söylediklerini duyan ilk eş Keşinī soyu sürdüren evladı doğurmak istediğini belirtti. Suparna’nın kız kardeşi Sumati ise

cesaret ve güç sahibi altmış bin çocuk doğuracaktı. Başlarını eğerek ermişi sağ tarafından dolanarak tavaf ettikten sonra kral, eşleriyle birlikte şehrine geri döndü.”

“Bir zaman sonra eşlerden büyük olan Keşinī, kral Sagara’ya Asamanca adında bir oğul doğurdu. Öte yandan Sumati de rahminden bir sukabağı çıkarttı. Ondan altmış bin oğlan çıktı. Ebeler onları içleri saf tereyağı dolu kavanozlarda beslediler. Zamanı gelince hepsi de gençlik yıllarına kavuştular. Uzun bir zaman sonra Sagara’nın altmış bin oğlu gençlik ve güzellik sahibi oldular. Ey insanların en iyisi, ey Raghu soyunun evladı, Sagara’nın en büyük oğlu onları yakaladı ve Sarayu Nehri’nin sularına attı, onların boğulmalarını gülerek izledi. Onun bu kötülüğünü, ayrıca yurttaşlara kötü davranışlarını gören babası onu şehirden kovdu. [O böyleyken] Asamanca’nın Amşumān adında herkes tarafından sevilen güçlü-kuvvetli bir oğlu vardı. Ey insanların en iyisi, zaman geçti, Sagara’nın aklına kurban töreni yaptırma fikri düştü. Vedaları iyi bilen kral etrafındaki din adamlarıyla birlikte buna karar verdi.”

“Raghu soyunun evladı, Vişvāmitra’nın anlattıklarından çok hoşlanıyordu. Konuşmanın sonunda ateş gibi parlayan ermişe dedi ki: “Bhadram te! Bu hikâyeyi dinlemeyi çok istiyorum. Ey Brāhman, ceddin kurban törenini nasıl yaptırdı?” Bu soruyu işiten Vişvāmitra gülümseyerek meraklı Kākutstha’ya anlatmaya başladı: “Ey Rāma, yüce ruhlu Sagara’nın kurban sunma hikâyesini dinle. Daha çok Himālaya [Himavān] diye bilinen Şankara, kayın pederi olan Vindhya Dağları ile karşı karşıya birbirlerine bakarlardı. Bahsi geçen kurban töreni bu ikisi arasındaki bölgede olacaktı. Bu alan gerçekten de kurban töreni için çok uygundu. Ey Kākutstha, güçlü yayıyla araba savaşçısı Amşumān kurban atını takip etti; o Sagara’nın himayesinde yaşamaktaydı.”

“Kurban töreniyle meşgul olunduğu bir sırada Vāsava [İndra] bir ifrit kılığına girdi ve kurban atını çaldı. Ey Kākutstha, soylu kralın atı çalınca kurban töreninde görevli bütün din adamları krala dediler ki: ‘Şu kutsal günde kurban atı zorbalıkla

çalındı. Hırsız öldürülmeli, at geri getirilmeli. Aksi halde hepimiz lanetleniriz. Kurban töreni asla kirletilmemelidir.' Din adamlarının sözlerini duyan kral, altmış bin oğluna seslendi: 'Oğullarım, mantralar okuyan değerli Brāhmanların yaptırdığı kurban törenine nasıl oluyor da Rākshasalar sızabiliyorlar anlayamıyorum? Sevgili oğullarım, gidin, hırsız ve atı bulun. Okyanuslarla çevrili yeryüzünü altüst edin. Her biriniz Yocana ölçüsüyle belli bir alanı araştırın. Yeri kazın, alt üst edin tâ ki hırsız ve at bulunana kadar. O zamana kadar da ben burada torunum ve din adamlarıyla birlikte bekleyeceğim.'"

"Ey Rāma, babaları tarafından kendilerine böyle söylenen evlatlar yeryüzünü aramaya başladılar. Arayıp taramalarına rağmen atı bulamadılar. Bu defa insanların kaplanları evlatlar elleriyle toprağı kazmaya başladılar. Her biri şimşek çarparcasına bir Yocana kare alanı kazdı. Ey Raghu soyunun evladı, pulluklarla kazar gibi mızraklarıyla kazılan toprak inledi. Ey Rāghava, Nāgalar, Asurlar, Rākshasalar ve diğer yaratıklar yüksek sesle inlediler. Ey Rāma, altmış bin Yocana⁵ kazdılar ve neredeyse en alt ülke olan Rasātala'ya varacaklardı. Kralın oğulları dağlarla dolu Cambūdvipa'nın [Hindistan'ın] her yerini kazdılar. Şaşırmış olan tanrılar, Gandharvalar, Asurlar, yılanlar, soluğu Büyük Baba'nın [Brahmā] yanında aldılar. Onu saygıyla selamladıktan sonra, endişeli yüzlerle şöyle arz ettiler: 'Bhagavan, bütün yeryüzü Sagara'nın oğulları tarafından kazıldı, birçok yüce ruh ve su canlısı öldürüldü. Sagara'nın oğulları önlerine çıkan her şeyden şüpheleniyor, atı bulmak umuduyla herkesi öldürüyorlar.'"

"Panik içindeki tanrıların sözlerini işiten Bhagavan Pitāmaha [Brahmā] onlara yanıt verdi: 'Yeryüzü tanrıçası, her şeyi bilen, tüm dünyanın sahibi tanrı Vishnu'nun karısı Lakshmī'dir. Bu tanrı, Kapila biçimine girerek daima yeryüzünü destekler. Sagara'nın oğulları onun öfkesinin ateşiyle yanacaklar. Yeryüzünün önceden

⁵ Bir uzunluk ölçüsü birimi. Tam olarak neye karşılık geldiği belli değilse de bir yocananın 13,5 km. ye denk geldiği tahmin edilmektedir.

belirlenen kazılması işi de Sagara'nın oğullarının yok edilmesi işi de ileri görüşlüler tarafından görülmüştü.' Brahmā'nın yanıtını işiten otuz üç tanrı memnun bir şekilde geldikleri gibi gittiler. Yeryüzü Sagara'nın oğulları tarafından kazılırken gök gürültüsüne benzer bir ses peydah oldu. Tüm dünyayı dolaşıp her yeri kazmış olan oğullar babalarının yanına gidip ona şöyle söylediler: 'Tüm dünyayı dolaştık, güçlü tanrılar, Dānavalar, Rākshasalar, Piṣāçalar, Uragalar, Nāgalar öldürüldü, yine de ne atın ne de onu çalanın izine rastlayamadık. Şimdi ne yapmamız gerekir? Bize bu konuda yol gösterin.' Ey Raghu soyunun evladı, oğullarının söylediklerini işiten soylu kral Sagara, öfkelenerek konuştu: 'Yeryüzünü kazmaya devam edin, at hırsızının izini bulmadan geri dönmeyin.' Soylu babaları Sagara'nın önünde eğildikten sonra altmış bin prens Rasātala'ya doğru yeri kazmaya devam ettiler. Kazarlarken bir köşede dağ gibi duran bir fil gördüler; bu Virūpāksha adında dünyayı [doğu yönünden] koruyan fildi. Devasa fil Virūpāksha başını yaslamış, ormanları ve dağlarıyla bütün dünyayı desteklemekteydi. Ey Kākutstha, bu fil yorulduğunda başını sallamış, o zaman da yeryüzünde zelzele olmuştu. Ey Rāma, bu güçlü filin etrafından saygıyla dolanıp geçtikten sonra yeri Rasātala'ya doğru kazmaya devam ettiler. Doğu yönü bittikten sonra güney yönünde kazmaya başladılar, orada da dağ gibi bedeniyle devasa fil Mahāpadma'yı gördüler; o da başıyla yeryüzünü desteklemekteydi. Bu mucizeye şaşırıp kaldılar. Soldan sağa filin çevresini tavaf edip saygılarını gösterdikten sonra, soylu Sagara'nın altmış bin oğlu batı yönünü kazmaya başladılar. Orada da dağ gibi duran devasa fil Saumanasa'yı gördüler. Onun da saygıyla etrafını dolandıktan sonra kuzey yönünü kazmaya başladılar. Ey Raghuların en iyisi, orada da kar gibi beyaz vücuduyla dünyayı destekleyen Bhadra adlı fili gördüler. Ona dokunup etrafını saygıyla dolandıktan sonra yeryüzünü kazmaya devam ettiler. Sagara'nın oğulları öfkeyle Kuzey Doğu yönünde kazdılar. Muazzam bir hıza sahip güçlü prensler orada, Kapila kılığına girmiş Vāsudeva'yı [Vishnu] gördüler. Hemen onun yakınında da otlanmakta olan atı gördüler. Onun atı çalan kişi olduğunu düşünerek, öfkeyle kızaran gözlerle, ellerinde mızraklar, sopalar, taşlarla 'dur, kaçma' diyerek üzerine saldırdılar. 'Sen bizim atımızı çalan kişisin, bil ki Sagara'nın oğullarının eline düştün' dediler. Ey

Raghu soyunun evladı, onların bu sözlerini işiten Kapila çok öfkeleni ve 'hum' sesini çıkardı. Sagara'nın oğulları Kapila'nın ölçülemez gücü karşısında bir anda küle döndüler."

"Ey Raghu soyunun evladı, oğullarının geri dönmediğini gören kral Sagara torunu Amşumān'a dedi ki: 'Sen güçlü, yiğit ve atalarının izinden giden birisin. Amcalarını ve çalınmış olan atı bulmanı istiyorum. Yeraltı dünyasının canlıları devasa boyutta ve çok güçlü. Onların saldırılarına karşı yanında yay ve kılıç bulundur. Onurlandırılmayı hak edenleri onurlandırarak, sana engel olanları öldürerek işini tamamla ve geri gel ki şu kurban törenini tamamlayabilelim.' Yüce ruhlu Sagara tarafından böyle söylendikten sonra yayını ve kılıcını alan Amşumān hızla oradan ayrıldı, çok geçmeden amcalarının kazdığı geçide geldi. Yiğit Amşumān orada tanrıların, Dānavaların, Rākshasaların, Pişāçaların, kuşların, yılanların saygı duyduğu yön koruyan fillerden birini gördü. Onun saygıyla etrafını dolandı, önce hatırını, sonra da amcalarını ve at hırsızını sordu. Soruyu duyan oldukça zeki yön koruyan fil şöyle yanıt verdi: 'Ey Asamanca oğlu, amacına ulaştın, artık atla birlikte geri dönebilirsin.' Filin yanıtını duyan Amşumān aynı soruyu büyükten küçüğe diğer yön fillerine de sordu. Zamana, yere ve kişiye göre nasıl konuşulacağını bilen filler ona atı alıp gidebileceğini söylediler. Bu yanıtları alan Amşumān hızla Sagara'nın oğulları olan amcalarının yanıp külden bir yığın haline geldikleri yere vardı. Asamanca oğlu [Amşumān] kül yığını görünce derin bir üzüntüye kapıldı ve ağlamaya başladı. Sonra orada otlanmakta olan kurban atını gördü. Ölmüş prens atalarının ruhları için su serpti. Kendisi susadığı halde herhangi bir su kaynağı aramadı. Etrafa bakarken orada kuşların kralı, amcalarının dayısı, rüzgâr gibi hızlı Suparna'yı [Garuda] gördü. Vinatā'nın oğlu güçlü Garuda ona şöyle dedi: 'Ey insanlar kaplanı, üzülme, dünyaların iyiliği için onların ölmesi gerekiyordu. Bu güçlü prensler ermiş Kapila tarafından yakılıp küle döndürüldüler. O nedenle onlara su sunmana gerek yok. Ey insanların önde geleni, Himālaya'nın büyük kızı Gangā'dır. Amcaların [ruhu] için gereken suyu ondan almalısın. Bırak onların küllerini Gangā yıkasın, Sagara'nın altmış bin oğlunu

cennet diyarlarına taşısın. Ey insanlar mücevheri, sen atı alıp buradan ayrıl. Büyük babanın at kurban töreni yapmasını sağla.’ Garuda’nın öğüdünü dinleyen yiğit Amşumān, büyük çileci, atı alıp hızla başkente döndü. Kralı görerek ona olan biteni anlattı, Garuda’nın sözlerini de ilettil. Amşumān’ın anlattıklarını huşu içinde dinleyen kral, kutsal yönergeleri izleyerek kurban törenini tamamladı. Kurbanı tamamlayan kral şehrine geri döndü. Fakat kralın kafasında Gangā’nın dökülüşüyle ilgili hiçbir plan yoktu. Uzunca bir zaman bir sonuca ulaşamadan öylece kaldı, otuz bin yıl tahtta kaldıktan sonra büyük kral cennete yükseldi.”

“Ey Rāma, Sagara öldükten sonra halk dindar Amşumān’ı kral olarak seçti. Ey Raghu soyunun evladı, Amşumān büyük bir kral olduğunu kanıtladı. Oğlu Dilīpa da onun gibi büyük bir kral oldu. Amşumān krallığı ona devrettikten sonra Himālayalara çileye çekildi. Otuz iki bin sene çile doldurduktan sonra mükafat olarak cennete gitti. Büyük amcalarının ölümünü duyan güçlü kral Dilīpa üzüntüsünden ne yapacağını bilemedi. Gangā’yı aşağı döküp onların ruhlarını nasıl temizleyeceğini bilemiyordu. Dindar kral böyle düşünürken onun Bhagīratha adında bir oğlu oldu. Dilīpa çok sayıda kurban töreni yaptırttı, güçlü kral otuz bin yıl tahtta kaldı. Ataları hakkında ne yapacağını bilemeden hastalandı ve öldü. Oğlu Bhagīratha’ya tahtta bırakan kral, İndra’nın cennetine gitti. Dindar kral Bhagīratha’nın oğlu yoktu ve bir oğul sahibi olmak istiyordu. İdareyi vezirlerine bırakarak Gangā’nın dökülmesi için Gokarna Dağı’na çile doldurmaya gitti. Ellerini yukarı kaldırıp ayda bir kez yemek yiyerek beş ateş çilesi⁶ doldurdu. Bu şekilde sıkı çileyle bin yıl geçirdi. Tüm yaratıkların efendisi Brahma soylu kralın bu çilesinden hoşnut oldu.”

“Onu tanrılarla birlikte huzuruna çağırın Brahmā ona dedi ki: ‘Ey büyük kral, senin doldurduğun çileden hoşlandım, dile benden ne dilerse, ey güzel oruç tutan!’ Ellerini kavuşturarak ayakta durmakta olan Bhagīratha, Brahmā’ya şöyle söyledi: ‘Eğer efendimiz benden hoşnut oldularsa ve bir lütufta bulunmak istiyorlarsa

⁶ Dört tarafta yanan ateşlerin arasına oturarak yapılan çile. Beşinci ateş de Güneş olarak kabul ediliyor.

Sagara'nın büyük oğullarına su sunmak isterim. Soylu atalarımın küllerini Gangā'nın sularıyla yıkamak ve onların cenneti hak etmelerini sağlamak isterim. Ey tanrı, bir de Īkshvāku soyundan bir evlat edinmek isterim tâ ki neslimiz körelmeye.' Brahmā tatlı bir dille ona cevap verdi: 'Ey büyük araba savaşçısı Bhagīratha, bunlar güzel istekler. Gerçekleşsin. Ey Īkshvāku soyunu sürdüren, başarı seninle olsun. Himālayalardan doğan, onun büyük kızı Gangā işte burada. Yalnız, ey kral, onu sadece Hara [Śiva] ile harekete geçirebilirsin. Gangā'nın dökülüştünü yeryüzü kaldıramaz. Bu işi ancak üç uçlu mızrağın sahibi Śiva yapabilir.'"

"Ey Rāma, kutlu Brahmā ayrıldıktan sonra Bhagīratha ayak baş parmağının üzerinde bir yıl boyunca [tanrı Śiva'yı] bekledi. Bir yıl dolunca tüm dünyanın tapındığı Paśupati [Śiva] çıkageldi ve krala dedi ki: 'Ey insanların en iyisi, yaptığın çile hoşuma gitti, isteğini yerine getireceğim. Dağların kralının kızını [Gangā] başımda taşıyacağım. Ey Rāma, tüm dünyanın tapındığı Himālaya'nın büyük kızı, dayanılmaz gücü ve heybetiyle gökyüzünden süzülüp Śiva'nın başına girdi. Taşınması çok zor olan kutsal Gangā şöyle düşündü: 'Akıntılarım ile birlikte Śankara'nın [Śiva] başına girmekle Pātāla'ya [aşağı bölgelere] inmiş oldum.' Onun kibrini gören üç gözlü tanrı Hara [Śiva] öfkeleni ve onu başında hapsetti."

"Ey Rāma, Rudra'nın [Śiva] Himālaya'ya benzeyen, keçeleşmiş saçlarıyla kaplı başına giren kutsal Gangā, ne kadar çabalasa da yeryüzüne akacak bir yol bulamadı. Kendine bir çıkış bulamayan kutsal nehir, yıllarca orada yapayalnız kaldı. Bu durumu gören Bhagīratha yeniden çileye başladı. Ey Ragu soyunun evladı, Śiva bu çileden çok hoşlandı ve Gangā'yı Bindusara'ya⁷ doğru bıraktı. Serbest kalan nehirden yedi akarsu çıktı. Bunlardan doğu yönünde akanlar Hlādinī, Pāvanī ve Nalinī idi. Batı yönünde akanlar ise Suçakshu, Sītā ve Sindhu idi. Yedincisi, Bhagīratha'nın arabasındaydı. Ermiş kral [Rācarshi] Bhagīratha, arabasıyla önden gidiyor, Gangā da onu takip

⁷ Bindusara, Himālayalarda tanrı Brahmā'ya ait olan bir göldür.

ediyordu. Böylece gökyüzünden Şiva'nın başına düşen Gangā bu defa da yeryüzüne doğru düşmüş oluyordu.”⁸

“Yere düşen sular gök gürültüsü gibi bir sesle akmaya başladılar. Yeryüzü balıklar, kaplumbağalar ve yunus balıklarıyla büyüleyici bir hal aldı. Büyük şehirlere benzeyen göksel arabalarının, atlarının, fillerinin üzerinden tanrılar, ermişler, Gandharvalar, Yakshalar ve Siddhalar yeryüzüne dökülen Gangā'ya baktılar. Gangā'nın bu harika akışını görmek isteyen sonsuz güce sahip çok sayıda tanrı izdiham oluşturdular. Hızla yere doğru gelen tanrı grupları, parlayan mücevherleriyle bulutsuz gökyüzünde parlayan yüzlerce güneş gibi göründüler. Her tarafa saçılan yunus balıkları, yılanlar, çırpınan balıklar ışık parıltıları gibi göründüler. Havaya yükselen beyaz köpükler kuğuların uçtuğu son bahar bulutlarına benziyorlardı.”

“Gangā bazen hızlı bazen de yavaş ve dolambaçlı akıyordu. Bazen genişliyor bazen daralıyordu. Kâh havaya fırlıyor, kâh yerden kayarak gidiyordu. Kâh tokat yemiş gibi geri sekiyor kâh yerde sürünerek akıyordu. İlk kez tanrı Şankara'nın başına, sonra da yeryüzüne düşen Gangā'nın duru suları karşılaştığı her şeyi kirinden arındırıyor ve onu pırıl pırıl yapıyordu. Rishiler, Gandharvalar, yeryüzünün sakinleri Bhava'nın [Şiva] bedeninden düşen sulara dokunduklarında arınmış oluyorlardı. İşledikleri günah yüzünden gökyüzünden yeryüzüne düşmüş olanlar onda yıkandıkları zaman günahlarından kurtulup gökyüzüne, ait oldukları yerlere dönebiliyorlardı. Gangā'nın pırıl pırıl sularında yıkanan ve günahlarından arınan insanlar mutlu oluyorlardı.”

“Büyüleyici bir arabaya binmiş olan Rācarshi Bhagīratha önden gitti, Gangā da peşi sıra ilerledi. Tanrılar, ermişler, Daityalar, Rākshasalar, Gandharvalar, Yakshalar, Kinnaralar, Uragerlar, yılanlar, Apsaraslar, su canlıları da onların peşinden gittiler. Bhagīratha nereye giderse tüm nehirlerin önde gideni, günahların yok edicisi Gangā da oraya gitti. Sonra öyle oldu ki Gangā, mucize işlerin adamı olan soylu ermiş

⁸ O nedenle Gangā'ya “üç yolda (gök, yer, yer altı) giden” anlamında “Tripathagā” denilmiştir.

Cahnu'nun kurban alanını sular altında bıraktı. Ey Raghu soyunun evladı, Gangā'nın kibrini gören Cahnu öfkелendi ve müthiş bir mucizeyle onun bütün suyunu içti. Çok şaşıran tanrılar, ermişler ve Gandharvalar yüce ruhlu Cahnu'ya yalvararak tapındılar. Onun ermişin kızı konumunu alçalttılar.”

“Bu durumdan memnun kalan güçlü ermiş, Gangā'yı kulaklarından dışarı fıskırttı. Bu nedenle Gangā'ya Cahnu'nun kızı anlamında Cāhnavī derler. Gangā yeniden Bhagīratha'nın arabasının peşinden gitti ve Sagara'nın oğullarının küle döndükleri yere geldi. Gangā'nın mükemmel suları külleri yıkadı, onların hepsi de günahlarından arınıp cennete gittiler, ey Raghuların en iyisi.”

“Gangā tarafından izlenerek ilerlemiş olan kral [Bhagīratha] büyük amcalarının küle dönmüş olduğu yeryüzünün en alt diyarlarına vardı. Küller Gangā tarafından yıkandıktan sonra, tüm dünyanın efendisi Brahmā, krala şunları söyledi: ‘Yüce ruhlu Sagara'nın altmış bin oğlu lanetten kurtuldu ve tanrılar gibi cennete yükseldiler, ey insanlar kaplanı. Ey kral, tıpkı tanrılar gibi Sagara'nın oğulları da okyanusun suyu yeryüzünde var olduğu sürece cennette barınacaklar. Gangā senin en büyük kızın olacak, senden türediği için de Bhāgīrathī adıyla anılacak. Gangā'ya Tripathagā da denilecek, Divyā⁹ da denilecek, Bhāgīrathī de denilecek. Üç dünyada aktığı için Tripathagā'dır o. Ey kral, ey insanların yöneticisi, burada büyük amcalarına su sunabilir ve sözünü yerine getirebilirsin. Bu özlemi görkem ve dindarlığı hak eden atalarının zamanında gerçekleştirmek imkansızdı. Sevgili evladım, Gangā'yı buralara getirme işini eşsiz görkem sahibi ermiş kral Amşumān da yapamadı. Gangā senin ihtişamlı baban Dilīpa tarafından da getirilemedi. Ey insanlar mücevheri, bunu sen başardın, herkesin istediği en yüce ihtişama sen eriştin. Ey düşmanlara boyun eğdiren, Gangā'yı aşağı indirmenin kutlu başarısını sen gerçekleştirdin ve bununla en büyük sevabı kazanmış oldun. Ey insanlar mücevheri, yıl boyunca yıkanılması mümkün olan bu sularda yıkan ve en büyük sevaba ulaş. Ataların olan bütün büyük amcalarına su

⁹ “Göğün ya da cennetin nehri” anlamında.

sun, onlar da senle birlikte arınsınlar. Şimdi ben ülkeme geri dönüyorum, sen de kendi ülkeneye geri dön, ey insanları koruyan.”

“Ziyadesiyle ihtişamlı Brahmā tanrılar ülkesine döndü. Kutsal yönergelere bağlı kalarak büyükten küçüğe bütün büyük amcalarına su sunan, kendisiyle birlikte onları da saflaştıran Bhagīratha da kendi şehrine döndü. Amacını gerçekleştirmenin verdiği huzurla krallığını yönetti. Ey Raghu soyunun evladı, halkı da ona kavuşmaktan mutluydu. Onlar da keder ve endişeden kurtulmuşlardı. Ey Rāma, böylece sana Gangā’nın hikâyesini anlatmış oldum. İşittiğin için sen de kutsanmış oldun. Bhadram te! Artık akşam oluyor. Her kim şan, uzun yaşam ve cennet kazandıran bu hikâyeyi Brāhmanlara, Kshatriyalara ve başka insanlara anlatırsa o atalarının lütuflarına mazhar olur. Ey Kākutstha, Gangā’nın yeryüzüne inişinin kutsal hikâyesini dinleyen kişinin ömrü uzun olur, isteklerini elde eder, günahları kaybolur, ünü artar.”

Sanskrit Edebiyatına Ait Diğer Kaynaklarda Gangā Nehrinin Dökülüş Efsanesi, Mahābhārata ve Bazı Purāṇalar:

Bu efsane Sanskrit Edebiyatına ait başka eserlerde de anlatılır. Örneğin *Mahābhārata Destanı* bunlardan biridir. Burada (III, 106-109)¹⁰ efsane hemen hemen aynı biçimiyle anlatılsa da bazı önemli farklılıklar da vardır. Örneğin *Rāmāyana*’da Sagara’nın karıları Keşinī ile Sumatī’dir ve birincisi bir oğul, ikincisi su kabağından 60.000 oğul doğurur. *Mahābhārata*’da ise Sagara’nın karıları Şivi prensesi ve Vidarbha prensesi olarak belirtilmiştir. Birincisi bir oğul, ikincisi de yine 60.000 oğul doğurur (Vana Parva, 106). Oğulların sayısı aynı fakat eşlerin adları farklıdır. *Rāmāyana*’da kurban atını çalan Indra’dır, *Mahābhārata*’da Indra’dan söz edilmez. *Rāmāyana*’da dört tane yön fili (Virūpāksha, Mahāpadma, Saumanasa ve Bhadra) sayılır, *Mahābhārata*’da bunlardan da söz edilmez. *Mahābhārata*’da küle dönen altmış bin oğlun haberini kral Sagara’ya ermiş Nārada verir. *Mahābhārata*’da kibirlenen Gangā ve onu bu yüzden

¹⁰ *The Mahābhārata*, Çev: K. M. Ganguli, Cilt I, s. 228-236.

kafasında tutan Şiva yoktur. Gangā yere düşmekte zorlanmaktadır ve efendisi Bhagīratha'dan yardım ister. Onun düşmesine güç verecek tek kişi Şiva'dır. Bhagīratha da ona yalvarır, Şiva kabul eder ve Gangā'yı yeryüzüne salar. İki destandan hangisinin anlatımı daha iyi diye sorulacak olursa, *Rāmāyana* anlatımı daha kapsayıcı ve iyi işlenmiştir diyebiliriz.

Purāna metinlerinde de Gangā'nın gökyüzünden yeryüzüne inişiyile ilgili anlatılar vardır. *Mārkaṇḍeya Purāna*'da Gangā'nın Vishnu'nun ayağından türediği yazılıdır. Önce bütün suların deposu olan Aya girer, güneşin ışınlarıyla saflaştıktan sonra Meru dağının zirvesine düşer, sonra dört parça halinde akar. Zirveden hiç engel tanımadan Meru ve Kūta dağlarının sınırları boyunca. Mandara dağında ve diğer dağlarda sularını eşit bir şekilde dağıtır. Doğu akıntısı olan Sītā, Çaitraratha ormanına doğru gider, Varunoda gölüne ulaşır, Şītānta ve diğer dağlara varır. Bhadrāśva dağından düştükten sonra okyanusa ulaşır. Güneyde akan Alakanandā akıntısı Gandhamādāna'ya gider, Meru dibindeki Nandana ormanlarına varır. Başka yerlerden de aktıktan sonra nihayet Himālaya dağlarına gelir. Burada Şambhu'nun yani Şiva'nın eline düşer. O onu bırakmaz. Serbest bırakması için ermiş Bhagīratha çile doldurur, tanrıya tapınır. Şiva onu bırakır, bu defa yedi parça halinde akar ve güney okyanusuna akar; üç kolu da doğu okyanusuna akar. Bir kolu Bhagīratha'nın arabasını izleyerek güneye devam eder. Ulu nehir, Vipula dağının batı tarafına girer, burada Svarakshu adıyla akar, Vaibhrāca ormanına doğru ilerler. Sonra Şītoda gölüne ulaşır, sonra da Triṣikha dağına varır. Batıdaki diğer dağların doruklarından düşerek Ketumāla'ya ulaşır, oradan tuzlu okyanusa girer. Meru'nun aşağısındaki Supārśva tarafından düşerek akan kısmı Soma adını alır, doğruca Savitu ormanına gider. Sonra Mahābhadrā gölüne ulaşır, oradan da Şankhakūta dağına varır. Vrishabha ve diğer pek çok dağı da geçtikten sonra kuzeydeki Kuru ülkesine ulaşır, buradan da okyanusa dökülür.¹¹

¹¹ *Mārkaṇḍeya Purāna*, Bölüm 53. (Pargiter çevirisinde bölüm 56).

Vishnu Purāna'da¹² ise efsane farklı yerlerde parça parça verilmiştir. Örneğin II, 2'de Brahmā'nın şehrini kaplayan tanrı Vishnu'nun ayağından çıkan Gangā yere düştüğünde, dört farklı yöne giden kola ayrılır. Bunlar Sītā, Alakananda, Çakshu ve Bhadra'dır.

Vishnu Purāna'nın bir başka yerinde ise (II, 8) Gangā, havanın üçüncü bölgesinden, yani Vishnu'nun oturduğu yerden, tanrı tarafından bütün günahları gidermesi için salınmış olarak gösterilir. O Vishnu'nun sol ayak baş parmağının tırnağından türemiştir. Burada onu başında tutan Şiva değil Dhruva'dır.¹³ Şiva'nın kafasından çıkan ise Alakanandā olarak gösterilir. Burada Vishnu mezhebi taraftarlarının Şiva'nın rolünü küçülttüklerini, Vishnu'yu ise daha etkin ve kudretli göstermeye çalıştıklarını görmekteyiz. Daha sonra anlatılan yerde (IV, 4) olaylar aşağı yukarı aynıdır. Sagara'nın 60.000 oğlu kayıp atı ararlar. Sagara'nın diğer karısından olan oğlu Asamanca, onun oğlu Amşumān, onun oğlu Dilīpa ve onun oğlu Bhagīratha aynı ad ve sıra ile verilir. Ermiş Kapila ile karşılaşılır. Ermiş kendisini at hırsız sanan altmış bin oğlu küle çevirir. Onların Gangā tarafından küllerinin yıkayıp günahlarının giderilme işi de her zamanki gibi Bhagīratha'ya kalır. O da Gangā'yı getirir ve bu işi halleder.

Sanskrit dilinde Sagara “okyanus” demektir. Krala bu adın verilmesi tesadüf değildir. Nehrin suları akıp okyanusu oluşturacaktır çünkü. Çocuklarının sayısının altmış bin olması da okyanusun suyunu ve dalgalarını simgeler biçimdedir. Öte yandan Hinduizm'in iki mezhebinin efsanenin anlatımında bazı değişiklikler yaptıkları gözlerden kaçmamaktadır. Fakat buna rağmen Vishnucu bakış açısıyla derlenmiş olan *Rāmāyana*'da bile Gangā, Şiva'nın başında hapsedilmiş, bilahare oradan

¹² *The Vishnu Purāna*, Çev: H. H. Wilson, s. 138, 188, 302.

¹³ Dhruva, Vishnucu Mitolojiye göre, Vishnu tarafından “Kutup Yıldızı” haline getirilmiş olan bir ermiştir. Vishnu Purāna'ya (II, 8) göre, gökte bulunan ve takımyıldızlardan oluşan kudretli Hari'nin [Vishnu] biçimi, kuyruğunda Dhruva bulunan bir yunusun biçimidir. Dhruva döndükçe, ay, güneş ve yıldızların da dönmesine neden olur.

[Şiva'nın enerjisi sayesinde] yeniden yeryüzüne düşmüştür. Dağlar Şiva'ya, düzlükler Vishnu'ya ait olduğundan Gangā birincinin kafasından, ikincinin de ayaklarından türetilmiş olarak gösterilmektedir. Hindu kafası, her zamanki gibi kavga yerine diplomasiyi tercih etmektedir.

Son olarak, Vishnucu bir eser olan *Bhagavata Purāna*'ya (IX, 8-9)¹⁴ bakacak olursak, burada da efsanenin hemen hemen aynı biçimiyle anlatıldığını görürüz. Asamanca'ya Asamancasa denmiştir. Amşumān ve Dilipa doldurdukları çilelerle Gangā'yı indirmeden ölüp giderler. Bhagīratha ise doldurduğu çile sonucunda sadece tanrıları değil tanrıçayı da (devī) mutlu eder. Yani bu eserde farklı olarak Gangā'nın mutlu olması da vurgulanmıştır.

Sonuç

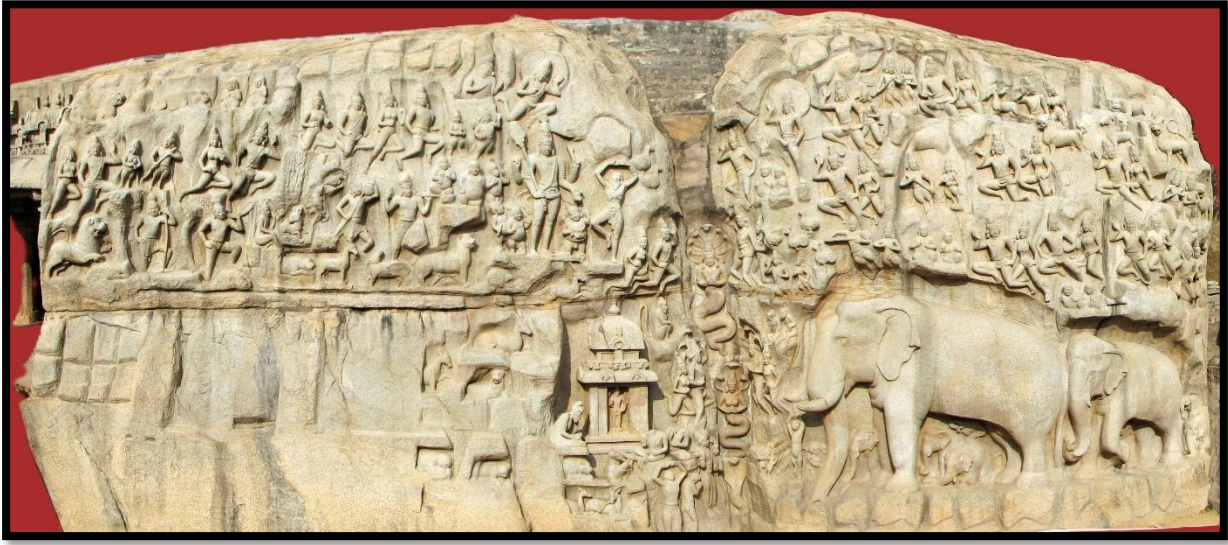
Gangā'nın Himālayalar'dan doğduktan sonra yeryüzünde ilerleyip okyanusa dökülene kadar olan sürecinin gerçek olan değil mitolojik olan öyküsünü görüyoruz. Doğanın ve doğal olayların bin yıllar öncesinin Hint insanı tarafından nasıl algılandığını, toplumsal bilinç altının mevcut kültürle ve inançla harmanlandığında nelerin ortaya çıktığını göstermesi açısından bu efsane tipik bir örnek teşkil etmektedir. Ayrıca neden Hint insanının bu nehrin sularında arındığını zannettiğine de bir yanıt bulmuş oluyoruz. Çünkü Gangā gökyüzünden yani cennetten gelen arındırıcı bir sudur.

Himālayalar'ın tepelerine, 1936'da Nanda Devī'ye, 1950'de Annapurna'ya, 1955'te Kangchenjunga'ya ve 1953'te Everest'e tırmanan insanlar, suların cennetten değil, dağda biriken karlardan¹⁵ geldiğini kanıtlamış oldular. Hindu efsaneleri ise kulaklarımızda tatlı bir melodi olarak yaşamaya devam etmektedir.

¹⁴ *Śrīmad Bhagavata Mahāpurāṇa*, Çev: Goswami, Shastri, Part II, s. 31-36.

¹⁵ Himālaya, hima "kar" ve ālaya "yatak" sözcüklerinden gelir ve "kar yatağı" demektir.

Mitolojik anlatılar, yalnızca eski toplumların doğayı açıklama biçimleri olarak değil, aynı zamanda onların yaşam biçimlerinin, hayal güçlerinin ve kutsallık algılarının da birer yansımasıdır. Bu bağlamda Gangā efsanesi de doğa ile kutsal olanı iç içe geçiren, insanın doğaya duyduğu hayranlığı ve saygıyı ilahi bir anlatıya dönüştüren güçlü bir semboldür. Bugün bilimsel bilgiyle açıklayabildiğimiz pek çok doğa olayının, geçmişte insanlar için nasıl birer gizem ve kutsiyet taşıdığını anlamak, sadece mitolojiyi değil, insanlık tarihini de daha derinlikli kavramamıza yardımcı olur.

Resim-1 Gangā'nın Dökülüğü¹⁶

¹⁶ Hindistan'ın güneyinde, Mahabalipuram'daki (Mammallapuram) granit bir kaya üzerine nakşedilmiş olan ve Pallava Kralı Narasimhavarman zamanına (MS 630-668) ait olan "Gangā'nın Dökülüğü" paneli. Yaklaşık 30 metre uzunluğunda, 15 metre yüksekliğindedir. İki bloğun ortasındaki yarıktan akan, Gangā Nehri'dir. Açık havada yer alan bu panele "Arcuna'nın Çilesi" adı da verilmektedir. Aralarında yarık olan iki büyük kaya bloğu üzerine resmedilmiştir. Saçı-sakalı uzamış olan Arcuna tek ayağının üzerinde durarak çile doldurmaktadır. (Öte yandan bu figür ermiş Bhagīratha da olabilir) Sağ yanında Ganalarla birlikte tanrı Şiva durmaktadır. Arcuna'nın çileciliğinden memnun olmuş, ona karşı konulmaz silah olan Paşupatāstra'yı vermek üzeredir. Arcuna kompozisyonun tam ortasındadır. Onu İndra, Sūrya, Çandra, Kinnaralar ve Apsaraslar gözlemektedirler. Büyük fil kabartmalarının üzerinde göksel canlılar kendilerinden geçmiş halde uçmaktadırlar. Fillerin ayakları dibinde daha küçük olanlar adeta yavrulamış gibi dolaşmaktadırlar. İki kaya bloğu arasındaki yarığın içinde, nehirden aşağı sürükleniyormuş gibi duran, yılan tanrılar olan Nāgalar vardır. Kırsal yaşamı sembolize eden çeşitli hayvanlar arasında maymunlar özellikle dikkati çeker. Büyük filin tam önünde de bir kedi ayakta çile doldurur biçimde resmedilmiştir. Bu bize Mahābhārata ve Kathāsāritsāgara'dan bildiğimiz "sahtekâr kedi" masalını çağrıştırmaktadır. Üslup Mamallapuram sanatı denilen Dravid üslubudur.

KAYNAKLAR

- Johnson, W. J., *Dictionary of Hinduism*, Oxford University Press, New York, 2010.
- Rāmāyana of Vālmīki*, Cilt 1, Sanskrit Metinden İngilizceye Çeviren: M. N. Dutt, Parimal Publications, Delhi, 2013.
- Stutley, Margaret and James, *A Dictionary of Hinduism*, Munshiram Manoharlal Publishers Pvt. Ltd., New Delhi, 2002.
- Śrīmad Bhāgavata Mahāpurāna*, Çev: C. L. Goswami, M. A. Shastri, Cilt 2, Gita Press, Gorakhpur, 1997.
- Śrīmad Vālmīki Rāmāyana*, Sanskrit Metin ve İngilizce Çevirisi, Cilt 1, Gita Press, Gorakhpur, India, 1974.
- The Art of the Pallavas*, Metin ve Notlar: O. C. Gangoly, Derleyen ve Edisyon: A. Goswami, Fotoğraflar: N. Ramakrishna, Rupa&Co, India, 1957.
- The Mārkaṇḍeya Mahāpurānam*, Sanskrit Metin ve İngilizce Çevirisi: Pushpendra Kumar, Eastern Book Linkers, Delhi, 2018.
- The Mārkaṇḍeya Purāna*, Sanskrit Dilinden Çeviren: F. Eden Pargiter, Bibliotheca Indica, Indological Book House, Delhi, 1995.
- The Vishnu Purāna*, Sanskrit Dilinden Çeviren: H. H. Wilson, Punthi Pustak, Calcutta, India, 1972.
- Vālmīki, Rāmāyana*, Hint Destanı, Çeviren ve Özetleyen: Korhan Kaya, İmge Kitabevi, Ankara, 2002.
- Vyāsa, *The Mahābhārata*, Sanskrit Metinden İngilizceye Çeviren: Kisari Mohan Ganguli, Cilt 1, Munshiram Manoharlal, New Delhi, 2004.